[2019]2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 926

ਬਾਬੂ ਰਾਮ

ਬਨਾਮ

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2553)

07 ਮਾਰਚ, 2019

[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਐਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਜੇ.ਜੇ.)

ਹਿੰਦੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1956:

ਧਾਰਾ 22- ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ- ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 22 ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ- ਕਿਹਾ ਗਿਆ: ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਜਾਇਦਾਦ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ- ਹਾਲਾਂਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 22 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ 1.1 ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 254 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ। [ਪੈਰਾ 16] [942-C, D]

1.2 ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (2) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (2) ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਆਮ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਧਾਰਾ 22 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਿੱਟਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (2) ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ, ਹੁਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17][942-ਐਫ, ਐਚ]

926

XXXXXX

ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਰਾਹੀਂ 927

1.3 "ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ...." ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੂਚੀ 2 ਦੀ ਐਂਟਰੀ 18 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ। ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਭਵ ਕਾਨੂੰਨ

ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ 22 ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਏ) ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜੋਤ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸੰਯੁਕਤ ਧਾਰਕ ਉਚਿਤ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਬੀ) ਜੇ ਉਹ ਤਿੰਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਸਲੀ ਭਰਾ ਜਾਂ ਭੈਣ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜੋਤ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਸੀ) ਪਰ, ਜੇ ਉਦਾਹਰਣ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਹੋਲਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅੱਗੇ ਵਧਣਗੇ। ਤੀਜੇ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਰਸ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਵਿਆਜ, ਖੁਦ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 18, 19] [943-B-H]

XXXXXX

1.4 ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤਾਂ ਇਸਨੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੀ ਵਸਤੂ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹਿਭਾਗੀ ਦਾ ਹਿੱਤ ਬਚਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਚਾਅ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਣਾ ਸਹੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਾਰਸ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

1.5 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 21] [944-D-E]

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇਬੀ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1957 ਉੜੀਸਾ 1: 22 (1956) ਸੀ.ਐਲ.ਟੀ. 466 - ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1937 (1941) 3 ਐਫ.ਸੀ.ਆਰ. 12: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1941 ਐਫਸੀ 72; ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 2012 ਦੇ ਆਰ.ਐਸ.ਏ. ਨੰਬਰ 258 ਨੇ 1.3.2008 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ; ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਪੰਜਾਬ 666 (ਐਫਬੀ); ਬਸਾਵੰਤ ਗੌੜਾ ਬਨਾਮ ਚੰਨਬਸਾਵਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1971 ਮੈਸੂਰ 151; ਨਿਧੀ ਸਵੈਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਖਾਤੀ ਦਿਬਯਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1974 ਉੜੀਸਾ 70; ਵੈਂਕਟਲਕਸ਼ਮਾਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਲਿੰਗੰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ 1984 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. Online Kar. 141; ਤੁਕਾਰਾਮ ਗੇਂਬਾ ਜਾਧਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮਣ ਗੇਂਬਾ ਜਾਧਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1994 ਬੰਬਈ 247: (1994) 96 ਬੀ.ਐਲ.ਆਰ. 227; ਭਾਰਤ ਬਨਾਮ ਅੰਜਨਾਬਾਈ (2007) (6) Mh. LJ 706; ਵੈਜਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਰੰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (1999) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 292: [1998] 3 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 36 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

XXXXXX

ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਰਾਹੀਂ 929

ਜਸਵੰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਸੰਤੀ ਦੇਵੀ 1970 PLJ 587: 1970 ਪੰਜਾਬ ਕਾਨੂੰਨ ਰਿਪੋਰਟਰ ਭਾਗ 72 ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 958; ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਗੋਰਖਪੁਰ ਕੈਂਪ ਵਿਖੇ ਮੁਰੱਬਾਬੰਦੀ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ (ਹੈੱਡ ਕੁਆਰਟਰ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 ਇਲਾਹਾਬਾਦ 238; ਨਾਹਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਡੁਕਲਹਿਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1974 ਐਮਪੀ 141; ਜੀਵਨਰਾਮ ਬਨਾਮ

ਲਿਚਮਾਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1981 ਰਾਜਸਥਾਨ 16; ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ 2007 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. OnLine P&H 1257; ਸੁਬਰਾਮਣਿਆ ਗੌਂਡਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਈਸ਼ਵਰ ਗੌਂਡਰ 2010-5- L.W., 941 - ਅਸਵੀਕਾਰ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ

(1941) 3 FCR 12	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 5
AIR 1957 Orissa 1	ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11
AIR 1960 Punjab 666	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11
AIR 1971 Mysore 151	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11
AIR 1974 Orissa 70	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11
AIR 1994 Bombay 247	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11
(2007) (6) Mh.LJ 706	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11
AIR 1994 Bombay 247	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11
[1998] 3 Suppl. SCR 36	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 13
1970 PLJ 587	ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 21
AIR 1970 Allahabad 238	ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 21
AIR 1974 MP 141	ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 21
AIR 1981 Rajasthan 16	ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 21
2010-5-L.W. 941	ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 21

XXXXXX

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2553

2002 ਦੇ ਆਰ.ਐਸ.ਏ. ਨੰਬਰ 457 ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਖੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 07.05.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੰਚਾਰ ਆਨੰਦ, ਅਪੂਰਵ ਸਿੰਘਲ, ਦੇਵੇਂਦਰ ਸਿੰਘ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰੰਜਨ ਮੁਖਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੈਤੀ ਚੈਟਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਪਰਜੀਤਾ ਮੁਖਰਜੀ, ਐਸ ਭੌਮਿਕ।
ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ. 1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ (Leave Granted)

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 2002 ਦੀ ਬਕਾਇਦਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 457 ਵਿੱਚ 07.05.2018 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1956 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੀ ਉਕਤ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਜਾਇਦਾਦ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ।

3. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

(ਏ) ਦੋ ਭਰਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ 2 ਅਤੇ ਨੱਥੂ ਰਾਮ, ਲਾਜਪਤ ਪੁੱਤਰ ਰੂਪਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਨੂੰ

ਉਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 19.08.1991 ਨੂੰ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਪੁੱਤਰ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ।

---

[1] ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਖੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ

[2]ਮੂਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ

[3] ਮੂਲ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1

[4] ਮੂਲ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2

XXXXXX

ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਰਾਹੀਂ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 931

(ਬੀ) ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ 1991 ਦਾ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 194 ਸੀਨੀਅਰ ਸਬ-ਜੱਜ, ਹਮੀਰਪੁਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸਥਾਈ ਮਨਾਹੀ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਓ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 04.05.1994 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

(ਸੀ) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਹਮੀਰਪੁਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 1994 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 86 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ

'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2000 ਮਦਰਾਸ 516 ਅਤੇ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1988 ਉੜੀਸਾ 285 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ 25 min., ਖਟੋਨੀ ਨੰਬਰ 29 min., ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 1119 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਟੱਪਾ ਬਦੋਹਾਗ, ਤਹਿਸੀਲ ਨਾਦੌਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਮੀਰਪੁਰ, (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) 60,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਰੱਦ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 60,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰੇ।

(ਡੀ) ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 2002 ਦੀ ਬਕਾਇਦਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 457 ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਜੋ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

"1. ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ "ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ" 'ਤੇ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ?"

XXXXXX

(ਈ) 2012 ਦੇ ਆਰ.ਐਸ.ਏ. ਨੰਬਰ 258 (**ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ**ਾਂ) ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

4. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਚਾਰ ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1- ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਰੰਜਨ ਮੁਖਰਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

5. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ '1935 ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 213 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ "ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1937" ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

“(1) ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1937 (1937 ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ 18), ਜੋ 4 ਫਰਵਰੀ 1937 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ 6 ਅਪ੍ਰੈਲ 1937 ਨੂੰ ਰਾਜ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ 1937 ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1938 (ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ 1938 ਦਾ 11), ਜੋ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 1937

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, (ਏ) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ? (ਬੀ) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਬਚਤ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡ?

(2) ਕੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 ਅਨੁਸੂਚੀ 7 ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਿਧਾਨ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਬਚਣ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ?

ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਘੀ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ:

".....1 ਅਪ੍ਰੈਲ 1937 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ 7 ਦੀ ਸੂਚੀ 2 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ।

---

[5]2012 ਦੇ ਆਰ.ਐਸ.ਏ. ਨੰਬਰ 258 ਦਾ ਫੈਸਲਾ 1.3.2018 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[6] (1941) 3 FCR 12 = AIR 1941 FC 72

XXXXXX

"ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ" ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ (ਸੂਚੀ 2 ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 21) ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ "ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਸਤਾਂ, ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ" ਸਮਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸੂਚੀ 3 ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 7 ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਐਕਟ 18 ਜਿਸ ਨੂੰ 1938

ਦੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ (ਏ) ਜਿੱਥੇ ਬਚਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਸਹਿਭਾਗੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਸੀ; ਅਤੇ (ਬੀ) ਜਿੱਥੇ ਬਚਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਪੋਤਿਆਂ ਜਾਂ ਪੜਪੋਤਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਹਿੱਸਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ (ਧਾਰਾ 3 (1) ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ) ਨੇ ਆਖਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਮਾਲਕ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਮਰ ਰਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ "ਜਾਇਦਾਦ" ਜਾਂ "ਵੱਖਰੀ ਜਾਇਦਾਦ" ਜਾਂ "ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਹਿੱਤ" ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਆਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠਣਾ ਹੈ; ਇਹ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

... ...

ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ:

“.. (1) ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1937 ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1938, (ਏ) ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਅਤੇ (ਬੀ) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਬਚਤ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ.

(2) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੂਚੀ 3, ਸਮਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

6. 1935 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਂਟਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸਾਰਣੀਬੱਧ ਚਾਰਟ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦਰਸਾਏਗਾ: -

XXXXXX

ਸੱਤਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ	ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ 1935	ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ
ਸੂਚੀ 1	54. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਟੈਕਸ।	82. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਟੈਕਸ।
	55. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਟੈਕਸ;	86. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਟੈਕਸ; ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ 'ਤੇ ਟੈਕਸ।
	56ਏ. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਡਿਊਟੀ।	87. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ

		ਡਿਊਟੀ।
	56. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਰਤੱਵ।	88. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਰਤੱਵ।
ਸੂਚੀ 2	20. ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ, ਕੀੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਸਟਾਕ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ; ਵੈਟਰਨਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ; ਪੌਂਡ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਘੁਸਪੈਠ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ.	14. ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ, ਕੀੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
	21. ਜ਼ਮੀਨ, ਭਾਵ, ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿਆਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ, ਵੰਡ ਅਤੇ ਵੰਡ; ਭੂਮੀ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ	18. ਜ਼ਮੀਨ, ਭਾਵ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਉੱਪਰ, ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਮੇਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿਆਦ, ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ; ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਅਤੇ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨਾ; ਭੂਮੀ

	ਕਰਜ਼ੇ; ਬਸਤੀਵਾਦ; ਵਾਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ; ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਰਕ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ; ਖਜ਼ਾਨਾ ਖਜ਼ਾਨਾ।	ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਜ਼ੇ; ਬਸਤੀਵਾਦ
	27. ਸੂਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਣਜ; ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਮੇਲੇ; ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ।	30. ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ; ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਰਾਹਤ।
	41. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਟੈਕਸ।	46. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਟੈਕਸ।
	43. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਰਤੱਵ।	47. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਰਤੱਵ।
	43A. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਡਿਊਟੀ	48. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਡਿਊਟੀ।
ਸੂਚੀ 3	6. ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ; ਨਵਜੰਮੇ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ; ਗੋਦ ਲੈਣਾ। 7. ਇੱਛਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ.	5. ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ; ਨਵਜੰਮੇ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ; ਗੋਦ ਲੈਣਾ; ਇੱਛਾਵਾਂ, ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ; ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਵੰਡ; ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ

		ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਨ।
	8. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ; ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ।	6. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ; ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ।
		7. ਭਾਈਵਾਲੀ, ਏਜੰਸੀ, ਗੱਡੀ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪਾਂ ਸਮੇਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ, ਪਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

XXXXXX

7.ਇਹ ਐਕਟ 17 ਜੂਨ, 1956 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 22 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ

ਸਮੇਂ, ਧਾਰਾ 4 (2) ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 4 (2), ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2005 (2005 ਦਾ ਐਕਟ 39) ਦੁਆਰਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ 4 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:

"**4. ਐਕਟ ਦਾ ਓਵਰ-ਰਾਈਡਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ।** - (1) ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, -

(ਏ) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਠ, ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;

(ਬੀ) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਹਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ।

(2) ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਸੀਲਿੰਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"**22. ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ**- (1) ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕਿਸੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਚਾਹੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੋਵੇ, ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 1 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰਸਾਂ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਾਰਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਜਿਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿੱਤ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਵਿਆਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਰਚਿਆਂ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

XXXXXX

(3) ਜੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਕਲਾਸ 1 ਵਿੱਚ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰਸ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ- ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ "ਅਦਾਲਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

8. ਪਹਿਲਾ ਕੇਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਐਸ.ਐਮ. **ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇਬੀ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰ** [7] ਉੜੀਸਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ 6 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

“14 ਸ਼੍ਰੀ ਜੇਨਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ, ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1941 ਪੀ.ਸੀ. 72 (ਕੇ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਜਾਇਦਾਦ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1937 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਸੀ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ।

ਗਵਾਇਰ ਸੀ.ਜੇ., ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 1937 ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਜਾਇਦਾਦ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, ਅਤੇ 1938 ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਜਾਇਦਾਦ ਅਧਿਕਾਰ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, ਗਵਰਨਰ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਬਚਤ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੁਣ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 ਦੁਆਰਾ ਵਿਧਾਨਕ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ 7 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਸਮਕਾਲੀ ਵਿਧਾਨਕ ਸੂਚੀ (ਸੂਚੀ 3) ਵਿੱਚ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 7 ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਈਟਮ 7 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ:

"ਇੱਛਾਵਾਂ, ਅੰਤੜੀਆਂ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

---

[7]AIR 1957 ਉੜੀਸਾ 1 = 22 (1956) CLT 466

XXXXXX

ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚੀ 7 ਵਿੱਚ ਸਮਵਰਤੀ ਸੂਚੀ (ਸੂਚੀ 3) ਵਿੱਚ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 5 ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 5 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ:

"ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ, ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ, ਗੋਦ ਲੈਣਾ, ਵਸੀਅਤ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ, ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਵੰਡ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਨ।

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦੀ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 5 ਵਿੱਚੋਂ

"ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਬਚਾਓ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਲਈ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 5 ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਐਕਟ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1941 ਐਫ.ਸੀ. 72 (ਕੇ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੁਣ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।

9. **ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਤਹਿਤ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 "ਸਮਕਾਲੀ ਸੂਚੀ, ਸੂਚੀ 3 ਦੀ ਐਂਟਰੀ 5 ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਵਿਧਾਨਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ"। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ **ਜਸਵੰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਸੰਤੀ ਦੇਵੀ**[9] ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਇਆ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:-

“8. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 22 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਵੰਡ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਾਰਾ 22 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਸੂਚੀ 3 ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 6, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ

'ਤੇ ਸੂਚੀ 2 ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 18 ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕੋ ਇਕ ਅਪਵਾਦ ਵੰਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 22 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

---

[8]ਏਆਈਆਰ 1960 ਪੰਜਾਬ 666

[9]1970 PLI 587 = 1970 ਪੰਜਾਬ ਕਾਨੂੰਨ ਰਿਪੋਰਟਰ ਭਾਗ 72-ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 958

XXXXXX

9. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਆਖਰੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 22 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1941 ਐਫ.ਸੀ. 72 ਵਿੱਚ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਸਹੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1937 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

10. ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ **ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਗੋਰਖਪੁਰ ਕੈਂਪ ਵਿਖੇ ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਕੰਸੋਲੀਡੇਸ਼ਨ (ਹੈੱਡ ਕੁਆਰਟਰ) ਅਤੇ ਹੋਰ**[10] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ:

"5... ... ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1956 ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪਲਾਟਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਐਕਟ 1956 ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 5 ਸੀ। ਇਹ ਐਂਟਰੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: "5- ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ; ਨਵਜੰਮੇ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ; ਗੋਦ ਲੈਣਾ; ਇੱਛਾਵਾਂ, ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ; ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਵੰਡ; ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਨ। ਇਹ ਐਂਟਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਐਂਟਰੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ. ਉਹ ਸਿਰਫ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਸੂਚੀ 2 ਵਿੱਚ, ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 18 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: "ਜ਼ਮੀਨ, ਭਾਵ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਉੱਪਰ, ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਮੇਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿਆਦ, ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ; ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਅਤੇ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨਾ; ਭੂਮੀ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਜ਼ੇ; ਬਸਤੀਵਾਦ। ਇਹ ਐਂਟਰੀ ਜੋ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਵਿਆਪਕ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿਆਦ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

---

[10]ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 ਇਲਾਹਾਬਾਦ 238

XXXXXX

ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਰਾਹੀਂ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 939

11. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇਬੀ[7] ਵਿੱਚ ਉੜੀਸਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਰਕ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ[9] ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ **ਅਤੇ** ਪ੍ਰੇਮਾ ਦੇਵੀ 10 **ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ** ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬਾਅਦ ਦੀ ਲਾਈਨ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ, ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ **ਤੁਕਾਰਾਮ ਗੰਬਾ ਜਾਧਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮਣ ਗੰਬਾ ਜਾਧਵ ਅਤੇ ਹੋਰ**[11] **ਵਿੱਚ** ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਰਕ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਚਾਰਟ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਲੜੀ ਨੰਬਰ	ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ	ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

1.	ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇਬੀ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1957, ਉੜੀਸਾ 1)	ਜਸਵੰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਸੰਤੀ ਦੇਵੀ (1970 ਪੰਜਾਬ ਕਾਨੂੰਨ ਰਿਪੋਰਟਰ ਭਾਗ 72 ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 958)
2.	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਪੰਜਾਬ 666 (ਐਫ.ਬੀ.))	ਪ੍ਰੇਮਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਗੋਰਖਪੁਰ ਕੈਂਪ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਏਕੀਕਰਣ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ (ਮੁਖੀ - ਕੁਆਰਟਰ) (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 ਇਲਾਹਾਬਾਦ 238)
3.	ਬਸਾਵੰਤ ਗੌੜਾ ਬਨਾਮ ਚੰਨਾਬਸਾਵਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1971 ਮੈਸੂਰ 151)	ਨਾਹਰ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਡੂਕਲਹਿਨ ਅਤੇ ਹੋਰ 141) (ਏ.ਐਲ.ਆਰ. 1974 ਐਮ.ਪੀ. 141)
4.	ਨਿਧੀ ਸਵੈਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਖਾਤੀ ਦਿਬਯਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1974, ਉੜੀਸਾ 70)	ਜੀਵਨਰਾਮ ਬਨਾਮ ਲਿਚਮਾਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1981 ਰਾਜਸਥਾਨ 16)
5.	ਵੈਂਕਟਲਕਸ਼ਮਾਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਲਿੰਗੰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (1984 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. Online Kar. 141)	ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (2007 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. Online P&H 1257)

6.	ਤੁਕਾਰਾਮ ਗੇਂਬਾ ਜਾਧਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਕਸ਼ਮਣ ਗੇਂਬਾ ਜਾਧਵ ਅਤੇ ਬਨਾਮ ਹੋਰ (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1994, ਬੰਬੇ 247)	ਸੁਬਰਾਮਣਿਆ ਗੌਂਡਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਈਸ਼ਵਰ ਗੌਂਡਰ (2010-5-L.W. 941)
7.	ਭਾਰਤ ਬਨਾਮ ਅੰਜਨਾਬਾਈ (2007 (6) Mh. LJ 706)	

[11]AIR 1994 ਬੰਬਈ 247 = (1994) 96 ਬੰਬੇ ਕਾਨੂੰਨ ਰਿਪੋਰਟਰ 227

XXXXXX

12. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, **ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ** ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਸਿੱਟੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ:

"56. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, "ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ" ਸੂਚੀ-3 ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 5 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ "ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਜਾਂ ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 5 ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ

ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਚੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਥਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕੋਡਿਫਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਇਰਾ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਤਵੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸੂਬਾਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੀਤੀ।

13. ਉਪਰੋਕਤ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਸਾਨੂੰ **ਵੈਜਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਗੁਰੰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ**[12] ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਮੇਤ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਰਤਮਾਨ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਆਂ ਹਨ:-

"8. ਐਂਟਰੀ 5 ਤੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਲਜ਼, ਅੰਤੜੀਆਂ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਵੰਡ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਮਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦੀ ਐਂਟਰੀ 6 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਅਤੇ ਵੰਡ ਸਮੇਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਦੀ ਐਂਟਰੀਆਂ

14 ਅਤੇ 18 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀ ਜੋ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਮੇਤ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਸੀ। ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਜਾਇਦਾਦ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1937 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੂਲ ਐਕਟ ਜਿੰਨੀ ਆਮ ਹੈ।

---

[12](1999) 1 SCC 292

XXXXXX

ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਰਾਹੀਂ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 941

'ਜਾਇਦਾਦ' ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ 'ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ' ਸ਼ਬਦ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1937 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ, ਐਕਟ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਐਕਟ ਹੈ ਜੋ 1937 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਰਾਸਤ ਬਾਰੇ ਵਿਧਵਾ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਾਭਕਾਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਜਾਇਦਾਦ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 254 (2) ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ।

14. ਜਦੋਂ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ 1935 ਐਕਟ ਦੀ ਸੂਚੀ 2 ਦੀ ਐਂਟਰੀ 21 ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ "ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ, ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੰਡ" ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਹੀ "ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ, ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੰਡ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਨੂੰ ਸੂਚੀ 3 ਦੀ ਐਂਟਰੀ 7 ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ"... ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ" ਜੋ ਸਮਕਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਕੋਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ, ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਜਾਇਦਾਦ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1937 ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮਹਿਲਾ ਜਾਇਦਾਦ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1938 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ।
15. ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ।

(i) "ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ, ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨਾ" ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਐਂਟਰੀ 18 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ "ਵੰਡ" ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ii) ਸੂਚੀ 3 ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ 7 ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ਾ, "ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ" ਸਪੱਸ਼ਟ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ, "... ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦਾ ਸੂਚੀ 3 ਵਿੱਚ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਐਂਟਰੀ 5 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਐਂਟਰੀ 5 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ "... ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ"

ਸੂਚੀ 2 ਦੀ ਐਂਟਰੀ 21 ਅਤੇ ਸੂਚੀ 3 ਦੀ ਐਂਟਰੀ 7 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਲਬਧ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਚੀ 3 ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਐਂਟਰੀ 5 ਸਮਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਣ ਲਈ "ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ" ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਪੂਰੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਇਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਵੀ ਲਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ "ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ, ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ" ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੂਚੀ-2 ਦੀ ਐਂਟਰੀ 18 ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥਾ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ "ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ" ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੋਵੇਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 254 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਪਏਗਾ।

16. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਜ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 254 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ

ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ।

17. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (2) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (2) ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਆਮ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਧਾਰਾ 22 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਿੱਟਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (2) ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ, ਹੁਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਉਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ।

XXXXXX

ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਰਾਹੀਂ
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 943

18. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਧਾਰਾ 22 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀ

ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ? ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੂਚੀ 2 ਦੀ ਐਂਟਰੀ 18 ਦੇ ਤਹਿਤ "ਜ਼ਮੀਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ..... ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ" ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਭਵ ਕਾਨੂੰਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੈ।

19. ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਤਿੰਨ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ:-

(ਏ) ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜੋਤ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸੰਯੁਕਤ ਧਾਰਕ ਉਚਿਤ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬੀ) ਜੇ ਉਹ ਤਿੰਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਸਲੀ ਭਰਾ ਜਾਂ ਭੈਣ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੂਰਵ-ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਸੀ) ਪਰ, ਜੇ ਉਦਾਹਰਣ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਹੋਲਡਿੰਗ ਵਿੱਚ

ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅੱਗੇ ਆਉਣਗੇ।

ਕਾਰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਰਸ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਸਰੋਤ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਵਿਆਜ ਖੁਦ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।

XXXXXX

20. ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੀ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਹਿਭਾਗੀ ਦਾ ਹਿੱਤ ਬਚਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਚਾਅ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ

ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਣਾ ਸਹੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਾਰਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

21. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 1994 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 86 ਵਿੱਚ ਹਮੀਰਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

22. ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi